

ОЗНАКИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО РІШЕННЯ ЯК АКТА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВА

Гетьман Галина Миколаївна

кандидатка юридичних наук,

асистентка кафедри кримінального процесу

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

м. Харків, Україна

Здійснення досудового розслідування безперечно супроводжується великою кількістю прийнятих рішень відповідними уповноваженими суб'єктами у кримінальному провадженні. Рішення можуть стосуватися незліченної кількості вирішуваних питань, які спрямовуються на ефективність проведення процесуальних дій. Однак, не всі рішення, що приймаються уповноваженими суб'єктами, в межах кримінального провадження, є актами застосування норм процесуального права.

Відомо, що у ч. 1 ст. 110 Кримінального процесуального кодексу України [1] (далі – КПК України) зазначено, що процесуальними рішеннями є всі рішення органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду. Зокрема, законодавець чітко визначив, які саме рішення слід визнавати кримінальними процесуальними у кримінальному провадженні. Наприклад, у ч. 3 ст. 110 КПК України закріплено, що рішення слідчого (детектива), дізнавача, прокурора приймається у формі постанови, яка виноситься у випадках, передбачених КПК, а також коли слідчий (детектив), дізнавач, прокурор визнає це за необхідне. Окрім того, у ч. 4 ст. 110 КПК України міститься положення, що обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення, яким завершується досудове розслідування і який повинен відповідати вимогам ст. 291 КПК України. Проте, у положеннях означеної статті відсутні закріплення норм щодо таких різновидів кримінальних процесуальних рішень, як клопотання слідчого (детектива), дізнавача, прокурора та повідомлення про підозру.

Слід звернути увагу, що у науковій літературі відсутній єдиний підхід щодо визначення правової природи таких кримінальних процесуальних рішень, як клопотання слідчого (детектива), дізнавача, прокурора та повідомлення про підозру. По-різному висловлюються науковці з приводу визнання цих кримінальних процесуальних рішень, як актів застосування права. Проте, аналіз загальних ознак кримінального процесуального рішення, як акту застосування процесуального права,

надає підстави відносити клопотання слідчого (детектива), дізнавача, прокурора та повідомлення про підозру саме до кримінальних процесуальних рішень, що є актами застосування процесуального права, проте такими, що мають свою специфічну процесуальну природу.

Спробуємо пояснити таку думку через аналіз окремих ознак кримінальних процесуальних рішень, як актів застосування права.

По-перше, відомо, що такі рішення мають правовий характер. Зміст цієї ознаки полягає у тому, що таке кримінальне процесуальне рішення спрямоване на вирішення конкретного питання, що виникає в кримінальному провадженні, в межах процесуальних норм. Відповідний суб'єкт прийняття рішення, обґрунтовуючи необхідність вирішення цього правового питання, посилається виключно на норми процесуального права, що передбачають можливість вчинення відповідних дій уповноваженими суб'єктами, для вирішення питання, що виникло під час досудового розслідування. Саме ця ознака, наприклад, відрізняє кримінальне процесуальне рішення від такого процесуального документу, як протокол, оскільки у ньому відображаються хід та результати проведення певної процесуальної дії.

По-друге, такі рішення характеризуються імперативністю, що у свою чергу, свідчить про те, що такі рішення приймаються (ухвалюються, постановляються, виносяться) виключно державними органами, що здійснюють досудове розслідування чи процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях, зокрема, уповноваженими суб'єктами, в межах свої компетенції, та містять у собі владні веління. За цією ознакою кримінальні процесуальні рішення, як правозастосовні акти, можуть породжувати, змінювати або припиняти кримінальні процесуальні відносини. Прийняття таких кримінальних процесуальних рішень є своєрідним завершальним етапом правозастосовного процесу під час вирішення конкретного кола процесуальних питань, які виникли у кримінальному провадженні.

По-третє, мають керівний (або розпорядчий) характер, що проявляється в тому, що прийняття кримінального процесуального рішення, як акту застосування права, містить в собі не тільки волевиявлення уповноваженого суб'єкта, який здійснює досудове розслідування, а, поряд із тим, відображає у собі відповідні вказівки, розпорядження, що визначають належний напрям поведінки інших учасників кримінального провадження.

По-четверте, кримінальні процесуальні рішення, як акти застосування процесуального права, мають загальнообов'язковий характер. Це означає, що таке рішення є обов'язковим для виконання всіма особами (фізичними та юридичними), учасниками кримінального провадження, у межах здійснення певного досудового розслідування.

По-п'яте, як правозастосовні акти, кримінальні процесуальні рішення мають стверджувальний характер, який виявляється в тому, що такі кримінальні процесуальні рішення відображають у собі відповідний рівень пізнання окремих фактичних обставин кримінального провадження (через фіксацію у собі вже досягнутих попередніх результатів) на момент прийняття відповідного рішення. Окрім того, вони також спрямовуються на підтвердження чи спростування вже існуючих фактичних обставин, або отримання нового знання.

По-шосте, кримінальні процесуальні рішення, як акти застосування процесуального права наділені ініціюючим характером, тобто їх прийняття спонукає відповідних учасників кримінального провадження щодо здійснення певних дій або, навпаки, утриматися від їх вчинення.

По-сьоме, всі кримінальні процесуальні рішення, як акти застосування права, приймаються (ухвалюються, постановляються, виносяться) виключно у визначеному законом порядку. Тобто, це ті рішення, до яких законодавець ставить вимоги щодо необхідності їх прийняття.

По-восьме, кримінальні процесуальні рішення, як правозастосовні акти, приймаються у встановленому кримінальним процесуальним законом порядку. Тобто, вони мають складатися із вступної, мотивувальної та резолютивної частин. Окрім того, кримінальним процесуальним законом для клопотань встановлюються вимоги щодо змісту мотивувальної частини, що прямо залежить від прийнятого кримінального процесуального рішення.

Остання ознака, яка притаманна всім кримінальним процесуальним рішенням, як актам застосування права – це відповідність їх поставленим завданням кримінального провадження, зокрема, відповідно до вимог статті 2 КПК України кримінальні процесуальні рішення мають сприяти захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охороні прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпеченню швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура [1].

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>